

RIKSADVOKATEN

Agder politidistrikt
Postboks 514, Lundsiden
4605 KRISTIANSAND S

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

21/1409 - 8 / AGR012

25.10.2021

ETTERFORSKING AV SAKER MED MISTANKE OM GROV VOLD MOT SMÅ BARN OG RIKSADVOKATENS VURDERING AV RETTSKRAFTIGE DOMMER I LYS AV ARTIKLER OM SÅKALT FILLERISTING

1. Innledning

Det siste året har det blitt publisert to artikler om årsaker til alvorlige hodeskader på små barn (såkalte "filleristingssaker"). Artiklene har skapt debatt i det medisinske fagmiljøet og har fått oppmerksomhet i media. I Tidsskrift for Rettsvitenskap nr. 04/2020 ble det publisert en artikkel av Stridbeck m.fl.¹ I mai 2021 ble det publisert en artikkel av Wester m.fl. i det medisinske tidsskriftet Acta Pædiatrica (heretter omtalt som den medisinske artikkelen).²

Begge artiklene omhandler 17 rettskraftige dommer, hvor det ble domfellelse for voldsbruk i 12 av sakene. I mange av disse sakene ble det i artiklene lansert alternative, ikke-voldelige årsaker til skadene som barna hadde. Artiklene er senere kritisert av Holst³ og Stray-Pedersen⁴ m.fl. i de samme tidsskriftene.

Debatten er ikke ny. Det har over en viss tid har vært en debatt i det medisinske miljøet – både nasjonalt og internasjonalt – om alvorlige hodeskader på små barn. Debatten er omtalt i de to førstnevnte artiklene. Det kan også vises til artikler fra 2018-2019 i Legeforeningens fagtidsskrift Tidsskriftet av bl.a. Knut Wester og Arne Stray-Pedersen m.fl.⁵ Slik riksadvokaten leser den medisinske artikkelen, knytter den an til denne debatten.

Riksadvokaten har med utgangspunkt i artiklene fulgt debatten og hatt flere møter med fagmiljøet, herunder forfatterne av den medisinske artikkelen og Kripos. Dette har gitt grunnlag for å sammenstille og utdype pålegg og retningslinjer om etterforskningen av løpende og fremtidige saker (punkt 2). Riksadvokaten har også, i lys av påtalemyndighetens

---

¹ https://www.idunn.no/tfr/2020/04/vurdering_av_filleristing_av_barn_i_straffesaker_for_norske

² <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/apa.15956>

³ https://www.idunn.no/tfr/2021/02-03/shaken_baby_en_kommentar_til_syse_og_stridbeck

⁴ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/apa.16069>

⁵ <https://tidsskriftet.no>

objektivitetsplikt, vurdert om de 12 avgjorte sakene krever en nærmere oppfølging herfra (3).

2. Løpende og fremtidige saker

For så vidt gjelder løpende og fremtidige saker, understreker riksadvokaten viktigheten av at saker med mistanke om alvorlig vold mot barn fortsatt etterforskes bredt, bl.a. med tanke på mulige alternative skadeårsaker. Alle muligheter for avklaring av årsaks- og ansvarsforhold skal som hovedregel være utprøvd før påtalespørsmålet avgjøres, jf. riksadvokatens rundskriv RA-2021-1 punkt V 1 og RA-2018-3 punkt 4.2.4. Ikke minst i en situasjon der det pågår krevende faglige diskusjoner i det medisinske miljøet, er det viktig at påtalemyndigheten fortsatt sørger for en særlig grundig etterforskning. Så alvorlige saker som det her er snakk om, må opplyses best mulig av hensyn til barnet selv, de etterlatte/pårørende og mistenkte.

I tråd med tidligere føringer minnes det om at i saker om mulig vold mot små barn som er alvorlig skadet, forventes å få varige mén eller dør, skal Kripos varsles og konsulteres allerede ved de innledende undersøkelser. Også i andre saker om vold mot små barn, skal det så tidlig som mulig i etterforskningen – og fortløpende – vurderes nøye om det skal anmodes om bistand derfra, jf. RA-2021-1 pkt. V 1 og RA-2018-3 punkt 4.2.4.

Den faglige uenigheten som har kommet til syne aktualiserer spørsmålet om det er behov for å oppnevne andre eller flere sakkyndige. Dette er som kjent en problemstilling som kan reises i alle sakstyper hvor det er behov for sakkyndighet. Det er grunn til å minne om lovens utgangspunkt om at retten oppnevner én sakkyndig med mindre retten finner at det behøves to eller flere, jf. straffeprosessloven § 139. I saker som reiser krevende spørsmål om skadeårsaker av den art som står sentralt i den aktuelle debatten, er det et spørsmål om det bør oppnevnes flere sakkyndige og slik at de ulike synene i det faglige miljøet er representert. Som det fremgår nedenfor skal de sakkyndige imidlertid redegjøre for eventuell faglig uenighet. Det er dessuten ikke nødvendigvis til det beste for sakens opplysning at det oppnevnes (enda) flere sakkyndige. Faglig uenighet bør derfor som hovedregel ikke i seg selv medføre at det oppnevnes flere sakkyndige. Behovet for sakkyndighet må vurderes konkret fra sak til sak. Selv om det skal tilstrebtes å begrense antall sakkyndige, er det viktig at det oppnevnes sakkyndige med riktig kompetanse innen de ulike fagområdene. Fagkunnskap fra ulike fagmiljøer kan innhentes av en oppnevnt rettsmedisiner, som også skal belyse eventuell faglig uenighet. I kompliserte saker kan det likevel være behov for å få oppnevnt sakkyndige fra ulike medisinske profesjoner. Ideelt sett bør påtalemyndigheten forsøke å unngå at det er de samme personene som oppnevnes i de fleste av denne type saker. Samtidig må det erkjennes at fagmiljøet er relativt lite, slik at det kan være vanskelig å unngå dette. Det avgjørende for oppnevningen bør være vedkommendes fagkompetanse, samt om den sakkyndige har tilstrekkelig og oppdatert erfaring fra fagfeltet.

Ut fra de tilbakemeldingene som riksadvokaten har fått, synes det ikke å være behov for å gi føringer om å endre mandatene til de sakkyndige. Det kan imidlertid være grunn til å minne om at de sakkyndige skal redegjøre for eventuell faglig uenighet, som med fordel kan fremgå

av mandatet. Dette følger av retningslinjer for sakkyndigarbeid i domstolene utarbeidet av Dommerforeningen, riksadvokaten, Regjeringsadvokaten og Advokatforeningen (RA-2014-10) samt av skriv av september 2018 fra den Rettsmedisinske kommisjon om "Rettsmedisinske erklærings form og innhold" punkt 3.9:

"Dersom det foreligger faglig uenighet på feltet, skal de sakkyndige redegjøre for dette og begrunne sine valg. De sakkyndige bør i slike tilfeller oppgi referanser til kilder som kan bidra til å belyse problemstillingen."

I saker hvor sakkyndiguttalelser er sentrale og/eller omfattende vil man finne nyttig veiledning i retningslinjer for sakkyndigarbeid i domstolene (RA-2014-10).

Det er særlig viktig at påtalemyndigheten er oppmerksom på følgende:

- hvilken kompetanse har den sakkyndige
- hvilket faktum har den sakkyndige lagt til grunn for sin vurdering
- har den sakkyndige benyttet uttrykk som "sannsynlig" e.l. i konklusjoner eller drøftelser, må det avklares hvilken sannsynlighetsgrad som er lagt til grunn dersom dette ikke fremgår
- har den sakkyndige lagt til grunn taktiske opplysninger i sin vurdering, eventuelt hvilke
- det må dessuten påses at det samlede skadebildet/sykdomstegn blir vurdert selv om dette eventuelt innebærer at det må oppnevnes flere sakkyndige, og det må være klart hvilke sakkyndige som har vurdert hvilke deler av skadene/sykdomstegnene.

Når påtalemyndigheten skal ta stilling til skyldspørsmålet er det, som i alle straffesaker, nødvendig å ta i betraktning det samlede etterforskningsresultatet. I kompliserte saker bør det vurderes om det er behov for å avholde et møte mellom statsadvokaten og politiet i forbindelse med avgjørelsen av påtalespørsmålet. Et slikt møte kan være informativt, men må selvsagt ikke stå i veien for statsadvokatens selvstendige vurdering av saken.

Ved en iretteføring er det sentralt at de sakkyndige får høre hverandres forklaring og det er en fordel om de får anledning til å stille hverandre spørsmål, for at retten skal bli best mulig opplyst, jf. også retningslinjer for sakkyndigarbeid i domstolene s. 10 og 13 (RA-2014-10).

3. Betydningen for de 12 avgjorte sakene

Etter publiseringen av artikkelen i Tidsskrift for Rettsvitenskap høsten 2020 ga riksadvokaten uttrykk for at det som var publisert ikke ga grunnlag for at påtalemyndigheten av eget tiltak fremsatte begjæringer om gjenåpning til gunst for de domfelte. Den medisinske artikkelen som ble publisert i mai 2021 gir ikke grunn til å trekke noen annen konklusjon.

Ved vurderingen av om påtalemyndigheten skal begjære gjenåpning til domfeltes gunst må hver sak vurderes konkret hvor en må ta i betraktning alle relevante forhold, herunder medisinske funn og forklaringer som er gitt om hendelsesforløpet. I den medisinske artikkelen er det redegjort for skader som barna hadde, men så vidt riksadvokaten kan bedømme er ikke

samtligte skader og blåmerker oppgitt for alle barna. Ved den strafferettslige vurderingen som påtalemyndigheten og domstolene må foreta i disse sakene er det imidlertid nødvendig å ta i betraktning det samlede skadebildet/sykdomstegn og opplysningene i saken ellers. Også forklaringer om hendelsesforløpet kan utgjøre sentrale bevis ved den strafferettslige vurderingen.

Etter riksadvokatens vurdering gir den medisinske artikkelen som nevnt ikke grunn for påtalemyndigheten til å ta initiativ til gjenåpning av noen av dommene. Det klare utgangspunktet er dessuten at det er domfelte som må begjære gjenåpning dersom man anser seg uskyldig dømt og mener at det har kommet til nye bevis som synes egnet til å føre til frifinnelse. Påtalemyndigheten vil som den store hovedregel bare ta et slikt initiativ når det er *klart* at det foreligger et nytt bevis som synes egnet til å føre til frifinnelse, hvilket ikke er tilfelle her. Om påtalemyndighetens plikt til å ta initiativ til gjenåpning vises det til Gert Johan Kjelby, *Påtalerett*, 2. utg. 2019 s. 295.

* * * * *

Riksadvokaten vil avslutningsvis bemerke at den medisinskfaglige diskusjonen har bidratt til å understreke betydningen av at en hypotese om at skadene har sin årsak i vold må belyses grundig i etterforskingen, og suppleres på etterforskningsstadiet med alternative hypoteser som bygger på andre årsaksforhold.

Jørn Sigurd Maurud

Anne Grøstad
førstestatsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Mottakere

Agder statsadvokatembeter Postboks 504 - Lundsiden 4605 KRISTIANSAND S

Mottakere

Det nasjonale statsadvokatembetet	Postboks 2101 Vika	0125	OSLO
Finnmark politidistrikt	Postboks 501	9917	KIRKENES
Hedmark og Oppland statsadvokatembeter	Postboks 4457	2326	HAMAR
Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter	Markeveien 4 c	5012	BERGEN
Innlandet politidistrikt	Postboks 355	2303	
Kripos	Postboks 2094 Vika,	0125	OSLO
Møre og Romsdal politidistrikt	Postboks 1353 Sentrum	6001	ÅLESUND
Møre og Romsdal statsadvokatembeter	Postboks 2517	6404	MOLDE
Nordland politidistrikt	Postboks 1023	8001	BODØ
Nordland statsadvokatembeter	Postboks 273	8001	BODØ
Oslo politidistrikt	Postboks 2093 Vika	0125	OSLO
Oslo statsadvokatembeter	Postboks 2100 Vika	0125	OSLO
Rogaland statsadvokatembeter	Postboks 180	4001	STAVANGER
Sør-Vest politidistrikt	Postboks 240	4001	STAVANGER
Sør-Øst politidistrikt	Postboks 2073	3103	TØNSBERG
Troms og Finnmark statsadvokatembeter	Postboks 2503	9267	TROMSØ
Troms politidistrikt	Postboks 6132	9291	TROMSØ
Trøndelag politidistrikt	Postboks 2475 Torgarden	7005	TRONDHEIM
Trøndelag statsadvokatembeter	Postboks 4733 Torgarden	7468	TRONDHEIM
Vest politidistrikt	Postboks 85	6901	FLORØ
Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter	Postboks 2630	3129	Tønsberg
Øst politidistrikt	Postboks 3390	1401	SKI